

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-2

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 57
Volume 57

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Barbora Tesařová
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce Cover Photography	Medailon z hrobu 914/803 z kostela sv. Kříže v Javorníku (obr. 22, str. 191). Medallion from grave Nr. 914/803 in the St. Cross Church in Javorník (Fig. 22, Pg. Nr. 191).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2016
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2016 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Litovel (Bez. Olomouc), Stadtgebiet, Parz. Nr. 273. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Švédská Straße, Parz. Nr. 1573/16. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt. Rettungsgrabung.

LOMNICE (K. Ú. LOMNICE U TIŠNOVA, OKR. BRNO-VENKOV)

Židovské náměstí, parc. č. 1323/1, 136/1. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2015 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchranný archeologický výzkum na parcelách č. 1323/1 a 136/1 v souvislosti s rekonstrukcí Židovského náměstí. Předmětná rekonstrukce se týkala především stávající obvodové obslužné komunikace a přílehlých zpevněných ploch včetně jejich odvodnění, zatravněný střed prostranství byl pouze revitalizován. Součástí rekonstrukce bylo i vybudování nové dešťové kanalizace v jižním úseku náměstí, jejíž trasa dále vedla mezerou v zástavbě v jihovýchodním rohu a přes navazující zahradu pokračovala až k napojení do stávající dešťové kanalizace situované na dně terénní deprese oddělující bývalou židovskou čtvrt od centra městyse. Přesná poloha celého stavbou dotčeného prostoru je na ZM ČR 1:10 000, list 24-14-17 určena krajními body o souřadnicích 112:61, 125:61, 123:65, 117:68 a 112:67 mm od Z:J s. č.

Počátky existence židovské komunity v Lomnici jsou nejasné. Z nepočetných zmínek v historických pramenech se usuzuje, že zde ojediněle židovské rodiny žily již v 16. a 17. století, pravděpodobně jako nájemci panských statků, založení samostatné židovské čtvrti je kladeno až na začátek 18. století. První židovské rodiny sem měl přestěhovat z Lysic hrabě Antonín Amatus Serényi asi v letech 1708 až 1709. Jeho motivací byla patrně snaha získat více finančních prostředků do lomnického rozpočtu, který byl velmi zatížen výdaji souvisejícími se stavebními úpravami zdejšího rodového sídla. Židovské ghetto se nejdříve rozrůstalo poměrně pomalu, jak dokládají daňové soupisy z let 1710 až 1712, maximálního počtu obyvatel (606 osob) dosáhlo na konci 18. století. Samostatná židovská obec ve smyslu právním vznikla v Lomnici teprve roku 1849 (Vojtová 2006).

Pravidelné čtvercové náměstí (dříve Dolní, dnes Židovské) se nachází uprostřed židovské čtvrtě, která plánovitě vznikla jako původně uzavřený celek na svahovém hřbetu severně od centra městyse, přičemž od křesťanské části ji oddělovala terénní deprese se zahradami. Kolem náměstí stály jak jednotlivé obytné domy, tak špitál a lázeň (dům č. 216), obecní dům, škola a byt rabína (dům č. 212), hostinec

(dům č. 208), jatka (dům č. 207) a konečně synagoga. Ta byla postavena v pozdně barokním stylu v letech 1791 – 1794 pravděpodobně na místě předpokládané starší dřevěné modlitebny (Vojtová 2006; Vojtová, Konečný 2006).

Při záchranném výzkumu bylo zdokumentováno a ověřováno větší množství archeologických situací, především 43 zahloubených archeologických objektů, které dokládají dřívější poměrně intenzivní využívání tohoto veřejného prostranství. Jejich přesnější interpretace je však v důsledku omezeného rozsahu výzkumu (především ve směru vertikálním) značně skrovná. Bezpečně rozpoznáno bylo 5 vápenných jam souvisejících s budováním či úpravami okolních domů. Odkryt byl také kamenný odvodňovací kanálek, jenž vycházel z uličky při severozápadní stěně synagogy a směřoval do jihovýchodního rohu náměstí, 6 kůlových jam a pozůstatky dvou blíže nespécifikovatelných pyrotechnologických zařízení. U ostatních, někdy značně rozsáhlých zahloubenin, můžeme pouze konstatovat, že byly v řadě případů zasypány stavebním odpadem. Poměrně běžně se v něm vyskytovaly zlomky kamenných kachlů opatřených reliéfní výzdobou, které názorně ilustrují poměrně vysokou bytovou úroveň tehdejších obyvatel židovské čtvrti. Postupně pak docházelo k plošnému vyrovnávání níže položených částí náměstí. Na základě získaného materiálu je možné všechny zmíněné aktivity rámcově datovat do doby trvání židovského ghetta, tedy mezi počátek 18. století a 1. polovinu 20. století. Případné starší využívání místa, než udávají historické prameny, se výzkumem nepodařilo prokázat. Jediný nalezený zlomek nepochybně středověké keramické nádoby je v tomto kontextu zatím nutné považovat pouze za druhotnou intruzi.

Michal Přichystal

Literatura

Vojtová, J. 2006: Židé v Lomnici (od počátku 18. století do holocaustu). In: M. Konečný (ed.) a kol.: *Lomnice: příroda, historie, osobnosti, památky*. Tišnov: Sursum, 179–196.

Vojtová, J., Konečný, M. 2006: Synagoga. In: M. Konečný (ed.) a kol.: *Lomnice: příroda, historie, osobnosti, památky*. Tišnov: Sursum, 251–252.

Resumé

Lomnice (Kat. Lomnice u Tišnova, Bez. Brno-venkov), Židovské náměstí (Platz), Parz. Nr. 1323/1, 136/1. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.